

KONKURSNÍ NOVINY

Přehled zásadních změn insolvenčního zákona, účinných od 1. července 2017

Pokud nějaký právní předpis funguje, změníme jej. Bude-li fungovat i poté, zásadně ho novelizujeme. Až se praxe s těmito zásahy vypořádá, zrušíme ho úplně a nahradíme jiným, který bude říkat na trojnásobném rozsahu totéž¹⁾. Není nijak potěšující zjištění, že na tomto principu je český legislativní proces dlouhodobě a již poměrně konstantně ustálen, úpádkové právo nevyjímaje.

S účinností od 1. 7. 2017 doznává insolvenční zákon, novelizovaný zákonem č. 64/2017 Sb., četné změny, svojí povahou i přístupem řešení zásadní. Tvůrci novely, jímž je ministerstvo spravedlnosti, budiž ke cti, že bylo v průběhu jejich příprav ochotno o jednotlivostech diskutovat mj. s Českou advokátní komorou, méně mu však již sluší fakt, že k praktickým připomínkám přihlédlo poměrně sporadicky, což má za následek, že některé nově upravené povinnosti a procedury stíhá jistá klopotnost. To platí rovněž pro prováděcí předpisy, kdy skutečnost, že i přes dlouhou dobu legislativních prací nebyly vydány v potřebném časovém předstihu, svědčí o nezodpovědnosti vůči všem jejich adresátům. Pokládám v této souvislosti za čestné předeslat, že ministerstvo bylo v mnoha bodech vedeno dobrým úmyslem. Ovšem oproti tomu stav, kdy prováděcím předpisem o personálním a mate-

riálním vybavení insolvenčního správce mu má být orgánem moci výkonné předepisován počet zaměstnanců či podlahová plocha sídla (bude-li vyhláška v takové podobě skutečně vydána) pod sankcí až do 5.000.000 Kč či zákazem činnosti až na 5 let dle souběžně novelizovaného zákona o insolvenčních správcích, považuji za neudržitelný z pohledu etiky i práva a především za projev legislativního šílenství.

Následující výčet zásadních změn insolvenčního zákona je s ohledem na rozsah tohoto příspěvku a snahu o přehlednou koncentraci údajů heslovitě zpracován pro základní orientaci, s čím je třeba od 1. 7. 2017 počítat, aniž by je komentoval, k čemuž bude dostatek příležitostí v průběhu jejich aplikace. Odkazy na jednotlivá ustanovení zákona směřují na zák. č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení, ve znění účinném od uvedeného data.

Nyní k jednotlivostem:

Tzv. negativní domněnka úpadku (správně pozitivní domněnka platební schopnosti)

Jen u dlužníků, kteří vedou účetnictví: pokud mezera krytí (disponibilní zdroje) činí méně než 10% splatných peněžitých závazků, a to aktuálně nebo výhledu stavu likvidity (§ 3 odst. 3). Soud může uložit předložení výkazu stavu likvidity dlužníku, i když není navrhovatel (§ 128 odst. 3), u návrhů věřitelských se k němu přihlíží pouze pokud jej dlužník předloží do 14 dnů od zveřejnění vyhlášky o zahájení insolvenčního řízení (§ 131 odst. 2). Vzdor již poměrně zaužívanému označení domněnky nejde o správný termín, neboť text zákona zní jakožto pozitivní domněnka platební schopnosti dlužníka (§ 3 odst. 1 písm. c).

Místní příslušnost insolvenčního soudu

Jen u dlužníků zapsaných v obchodním rejstříku: určuje se dle stavu předcházejícího 6 měsícům před zahájením řízení, insolvenční soud rozhoduje v neodkladných věcech včetně odmítnutí návrhu i před vyřešením příslušnosti (§ 7b odst. 1, 5) – opatření proti forum shopping.

Nabytí přihlášené pohledávky a účastenství v řízení

Návrh na vstup nabyvatele pohledávky lze podat jen na formuláři, soud rozhodne do 3 pracovních dnů (§ 18 odst. 1,2).

Při nabytí pohledávky po zahájení řízení nebo v době 6 měsíců před podáním návrhu dokládá nabyvatel do 15 dnů od vstupu do řízení čestné prohlášení o svém skutečném majiteli, je-li právnickou osobou. Neplatí pro případy titulu pohledávky pod 10.000 EUR, či pokud lze skutečného vlastníka zjistit ze správci a soudu dostupné evidence (veřejného rejstříku – § 177). Do splnění této povinnosti nabyvatel nevykonává hlasovací právo spojené s pohledávkou.

Určování insolvenčních správců

Tzv. kolečko je stanovené i pro oddlužení dle obvodů krajských soudů (§ 25 odst. 2 písm. b).

Odvolaný správce schůzí věřitelů

Souhlasí-li, soud ho ustanoví odděleným správcem pro přezkum jím dříve popřené pohledávky, incidenční spory s ní spojené a výkon majetkových práv vůči věřiteli, který hlasoval pro odvolání (§ 34 odst. 3).

Ministerstvo spravedlnosti je zmocněno vydat prováděcí předpisy široce pokrývající výkon činnosti správce i podání soudu a jiných písemností

Mj. i na odbornou péči správce při výkonu funkce, výkon majetkových a jiných práv v konkurzu, soupis majetkové podstaty, konečnou zprávu, zprávy v oddlužení (§ 36 odst. 3, § 222 odst. 1, § 302 odst. 5, § 431), formuláře zveřejnění (§ 430b).

Odměna správce

Při oddlužení také z počtu přezkoumaných přihlášek pohledávek, ve výši 25% z odměny v konkurzu (§ 38 odst. 1).

Při provádění oddlužení plněním splátkovým kalendářem správce uloží zálohu za 6 měsíčních odměn a náhrad hotových výdajů na zvláštní účet u banky (§ 38 odst. 6).

Součinnost exekutora

Poskytne správci na písemnou žádost údaje o majetku, závazcích, hospodářské situaci dlužníka, jakož i znalecký posudek oceňující majetek dlužníka, v exekuci neuhrazené náklady na takový posudek jsou pohledávkou postavenou na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou (§ 43 odst. 3).

Výkon hlasovacího práva věřitelů odlišně od seznamu přihlášených pohledávek

Soud připustí na návrh, který je třeba podat nejpozději 7 dnů před schůzí věřitelů, ne však dříve, než 5 dnů po zveřejnění seznamu pohledávek v insolvenčním rejstříku, skutková tvrzení a důkazy lze předkládat do 2 pracovních dnů předem (§ 52 odst. 2).

Propojení věřitelů s dlužníkem (koncern, osoby blízké) a návrhy na hlasovací práva uvádí správce v seznamu přihlášených pohledávek (§ 189 odst. 1).

Zákaz hlasování věřitelů

Věřitelé tvořící s dlužníkem koncern a osoby blízké osoby nesmí na schůzi věřitelů ani mimo ni hlasovat, dále nelze hlasovat (bez ohledu

na propojení) ve vlastní věci, soud může udělit výjimku anebo zakázat hlasování i v jiných věcech (§ 53), platí obdobně i pro věřitelský výbor (§ 58 odst. 3).

Podání soudu osobou s datovou schránkou ex lege (tj. v souvislosti s insolvenčním řízením advokáti, exekutoři, insolvenční správci)

Jen z datové schránky a do datové schránky soudu, a to i s přílohami, nebo elektronicky s uznávaným elektronickým podpisem, výjimečně s odůvodněním lze v listinné podobě (§ 80a).

Platí i pro insolvenční návrh podaný těmito osobami, jinak se k němu nepřihlíží (§ 97 odst. 4).

Odmítnutí insolvenčního návrhu věřitele pro bezdůvodnost a nezveřejnění v insolvenčním rejstříku

Důvodnost návrhu soud posoudí, shledá-li jej zjevně bezdůvodným, rozhodne o nezveřejnění do druhého pracovního dne usnesením, proti němuž není odvolání přípustné, přičemž do spisu má právo nahlížet jen navrhovatel a dlužník (§ 100a). Návrh a vyzoomění o zahájení insolvenčního řízení soud v takovém případě zveřejní jen při změně rozhodnutí o odmítnutí návrhu (§ 101 odst. 3, § 102 odst. 6).

Pokud soud odmítne návrh pro bezdůvodnost, hrozí navrhovateli pokuta až do výše 500.000 Kč dle okolností, znovu může tentýž navrhovatel návrh podat po 6 měsících od právní moci rozhodnutí o odmítnutí (§ 128a odst. 3,4). Za zjevně bezdůvodný návrh je považováno i nezaplacení zálohy na náklady řízení, zde 6 měsíční doba neplatí.

Záloha na náklady insolvenčního řízení a jistota

S podáním insolvenčního návrhu je splatná záloha na náklady řízení ve výši 50.000 Kč proti právnické osobě podnikající nebo 10.000 Kč proti právnické osobě nepodnikající nebo fyzické osobě. Povinnost uhradit zálohu nemají zaměstnanci dlužníka včetně bývalých, spotřebitelé a přistoupiví navrhovatelé (§ 108 odst. 1).

Zahraničnímu věřiteli non EU, který není vlast-

níkem nemovitostí na území České republiky (zobecněno), soud může dle úvahy uložit složení jistoty na náklady řízení či náhradu škody, nesložil-li, k přihlášce jeho pohledávky se nepřihlíží (§ 182a).

Osvědčení pohledávky navrhovatele

Je-li dlužníkem právnická osoba a vede-li navrhovatel účetnictví, dokládá svoji pohledávku v přihlášce pohledávky připojené k insolvenčnímu návrhu uznáním dluhu s ověřeným podpisem dlužníka, vykonatelným rozhodnutím, notářským či exekutorským zápisem se svolením k vykonatelnosti nebo potvrzením znalce, daňového poradce, auditora, že věřitel o pohledávce účtuje. Zahraniční věřitelé mohou tyto dokumenty nahradit obdobnými listinami dle právního řádu svého sídla či bydliště (§ 105 odst. 1, 2).

Při nabytí pohledávky v době 6 měsíců před podáním návrhu dokládá navrhovatel čestné prohlášení o svém skutečném majiteli, je-li právnickou osobou. Neplatí pro případy titulu pohledávky pod 10.000 EUR, či pokud lze skutečného vlastníka zjistit ze správci a soudu dostupné evidence (veřejného rejstříku – § 177). Nesplní-li navrhovatel tuto povinnost, platí, že pohledávku neosvědčil (§ 105 odst. 3).

Zajištěné pohledávky i podmíněné a budoucí

Zajištěnými věřiteli jsou i ti, jejichž pohledávka či její zajištění vznikne po zahájení insolvenčního řízení, pokud rozhodné skutečnosti pro vznik zajištěné pohledávky (procesní podání či právní jednání) nastaly dříve (§ 109 odst. 1 písm. b), reflektuje úpravu v § 1311 odst. 1 zák. č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku).

Zpeněžení majetkové podstaty při konkurzu

Lze i dražbou provedenou soudním exekutorem jako dalším ze způsobů zpeněžení, nejde o přímý prodej, obdoba se zpeněžením veřejnou dražbou dle zák. č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách, rovněž smlouva o dražbě je účinná schválením věřitelským orgánem (§ 286 odst. 1 písm. d), § 289a odst. 2).

U přímého prodeje mimo dražbu lze žalovat na neplatnost při absenci dobré víry nabyvatele i po 3 měsících od zveřejnění smlouvy v insolvenčním rejstříku (§ 289 odst. 3).

Majetek nesmí nabývat ani osoby tvořící se členy či náhradníky věřitelského výboru koncern či jim blízké (§ 295 odst. 2 písm. g).

Povinné zastoupení dlužníka při návrhu na povolení oddlužení

Návrh musí být za dlužníka sepsán a podán advokátem, notářem, soudním exekutorem či insolvenčním správcem, nebo akreditovanou osobou, jinak se k němu nepřihlíží. Lhůta k odstranění vad návrhu běží až od doručení zástupci i dlužníku (§ 390a odst. 1, § 97 odst. 5, § 393 odst. 1).

Odměna za sepsání návrhu smí činit nejvýše 4.000 Kč (u společného oddlužení manželů 6.000 Kč), akreditované osobě nenáleží. Nárok na odměnu nutno uplatnit ve lhůtě pro přihlášení pohledávek, je postaven na roveň pohledávkám za majetkovou podstatou (§ 390a odst. 3, 5).

Podmínky pro povolení oddlužení a případně následně prohlášení konkurzu

Zakotvena nevyvratitelná domněnka souhlasu věřitele u pohledávky z podnikání s oddlužením, pokud nejpozději s přihláškou pohledávky nesdělí nesouhlas a neodůvodní jej (§ 389 odst. 2 písm. a).

Pokud soud návrh na povolení oddlužení odmítne či zamítne (v procesní fázi před povolením oddlužení) nebo oddlužení neschválí (po povolení oddlužení a před schválením způsobu provedení), anebo oddlužení zruší (po schválení oddlužení některým ze zákonných způsobů, avšak před jeho splněním), prohlásit (současně) konkurz může, pokud má dlužník majetek postačující k uspokojení věřitelů, anebo si dlužník v návrhu o způsob řešení úpadku konkurzem požádal a zaplatil zálohu na náklady řízení, byla-li stanovena (§ 396 odst. 1, § 405 odst. 2, § 418 odst. 4).

Pohledávka nepopřena dlužníkem v oddlužení je exekuční titul při zastavení řízení

Sladění oddlužení s konkurzem (srov. § 312 odst. 4), v případech uvedených v předchozím odstavci, ale ze zákona výslovně jen u věřitelských návrhů (§ 396 odst. 3, § 405 odst. 4, § 418 odst. 6), což je nonsens, neboť návrh na povolení oddlužení je oprávněn podat pouze dlužník (§ 389 odst. 3).

Přezkum, zpráva a popírání přihlášených pohledávek v oddlužení a způsob jeho provedení

Zprávy pro oddlužení, o přezkumu a soupis majetkové podstaty se podávají do 30 dnů od skončení lhůty k podání přihlášek pohledávek (§ 136 odst. 1 písm. f). Ve zprávě pro oddlužení správce uvede i skutečnosti pro zamítnutí či odmítnutí návrhu na povolení oddlužení, spočítá poměry

pohledávek pro plnění splátkového kalendáře a připojí k ní znalecký posudek, je-li v majetkové podstatě nemovitá věc (§ 403 odst. 1, § 406 odst. 3 písm. a), § 398a odst. 2).

Zpráva o přezkumu se předkládá soudu s návrhem na schválení (procesně obdoba postupu u konečné zprávy), zakotvena povinnost osobního jednání správce s dlužníkem (ale nezakázáno výslovně osobní jednání pověřené osoby za správce s dlužníkem, což přinese výkladové nejasnosti pro futuro – viz. § 410 odst. 2)²⁾. Do té doby může dlužník (v záznamu o jednání se správcem) žádat jinou (nižší) výši splátek než v zákonném rozsahu (§ 398 odst. 4).

Námítky proti zprávám o přezkumu a oddlužení lze podat do 7 dnů od zveřejnění v insolvenčním rejstříku (§ 398a odst. 4, § 403 odst. 2), nikoli však proti popěrnému úkonu, proti rozhodnutí o nich není přípustné odvolání (§ 403 odst. 3).

Při popření nevykonatelné pohledávky dotčeného věřitele vyzoomává a poučuje správce, žalobu lze podat ve lhůtě do 30 dnů od právní moci usnesení o schválení zprávy o přezkumu, která neskončí dříve, než 15 dnů od doručení vyzoomání (§ 198 odst. 1, § 410 odst. 2). Popírá-li správce pohledávku vykonatelnou, podává žalobu ve lhůtě do 30 dnů od právní moci usnesení o schválení zprávy o přezkumu (§ 199 odst. 1).

Věřitelé mohou popírat přihlášené pohledávky jiných věřitelů do 10 dnů od skončení lhůty k podání přihlášek pohledávek, která neskončí dříve, než 7 dnů od zveřejnění přihlášky příslušné pohledávky v insolvenčním rejstříku (§ 200 odst. 2).

Zásadně bez jednání soudu, soud svolá schůzi věřitelů za účelem projednání způsobu oddlužení jen na návrh nadpoloviční většiny věřitelů pohledávek počítaných podle výše a současně nezajištěných, podaný do 7 dnů od zveřejnění zprávy pro oddlužení a o přezkumu v insolvenčním rejstříku, o přijetí způsobu oddlužení mohou věřitelé hlasovat i mimo schůzi (§ 136 odst. 1 písm. i), § 399 odst. 1, § 400). Pokud soud takovou schůzi věřitelů svolá, jsou insolvenční správce a dlužník povinni se jí zúčastnit osobně (§ 399 odst. 2).

Insolvenční správce sám zohledňuje změny zjištěných pohledávek a předkládá o tom zprávy soudu (§ 398a odst. 7).

Způsob provedení oddlužení současně plněním splátkového kalendáře se zpeněžením majetkové podstaty

Jen se souhlasem dlužníka a na návrh správce (§ 398 odst. 1).

Osvobození dlužníka od placení pohledávek po splnění oddlužení

Při splnění soud vydá usnesení bez návrhu (§ 414 odst. 1). Při nižší míře uspokojení než vyžaduje zákon (tj. 30% nezajištěných pohledávek či 50% při povolených nižších splátkách) tak činí na návrh dlužníka, pokud okolnosti, které k tomu vedly nezavinily a současně nebyly věřitelé uspokojeni méně, než by tomu bylo v případě řešení úpadku konkurzem (§ 415).

Akreditace, správní delikty, přestupky

Službami v oblasti oddlužení jsou sepis a podání návrhu na povolení oddlužení či insolvenčního návrhu (s nímž je návrh na povolení oddlužení spojen), jakož i související činnosti (§ 418a). Akreditace uděluje ministerstvo spravedlnosti osobám veřejně prospěšným na 5 let s možností prodloužení, které rovněž vede jejich seznam a vykonává nad nimi dohled. Neoprávněné poskytování služeb bez akreditace je u právnícké osoby správním deliktem, u fyzické přestupkem, s možností udělení pokuty až do výše 500 000 Kč (§ 418a – § 418l)³⁾.

JUDr. Daniel Ševčík, Ph.D.
advokát, insolvenční správce,

prezident Asociace insolvenčních správců, z.s.

- 1) Neskrývám inspiraci ve výroku Ronalda Reagana o americké ekonomice osmdesátých let: „Pokud se to hýbe, zdaň to. Když se to stále hýbe, reguluj to. A když se to přestane hýbat, dotuj to.“ „Je pozoruhodné, jak vizionářsky působí nyní ve vazbě na zejména dotační politiku Evropské unie.“
- 2) Aktuálně vykládá ministerstvo spravedlnosti toto ustanovení dle dostupných informací tak, že zastoupení správce při jednání s dlužníkem u přezkumu pohledávek přípustné není.
- 3) Zejména v této souvislosti působí desetinásobná přípustná výše sankce pro insolvenčního správce, který má menší podlahovou plochu sídla, než ministerstvo určí, skutečně bizarně.

